

MINISTERIE VAN DEFENSIE
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/0494	11 februari 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 14/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafdeling Inlichtingen

_____

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/0494
d.d. 11 februari 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlands Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v.

AMAD

Intern:

HMID

HSV

HMA

HPEA

MA-D

Archief

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

14/93

(Afgesloten 111000 FEB 1993)

Bosnië-Herzegovina

De Amerikaanse regering heeft zich bereid verklaard een meer actieve rol te gaan spelen in de bemiddelingspogingen van EG en VN in de oorlog in Bosnië-Herzegovina. Daarom heeft de Amerikaanse regering een speciale gezant benoemd, die nauw moet gaan samenwerken met de onderhandelaars namens de VN en de EG, Vance en Owen. Het betreft de huidige Amerikaanse ambassadeur bij de NAVO en voormalig ambassadeur in Libanon, Bartholomew. Daarnaast heeft de Amerikaanse regering zich uitgesproken voor berechting van de oorlogsmisdadigers en het aanscherpen van de sanctiemaatregelen tegen "Joegoslavië". De VS heeft zich echter tevens bereid verklaard met militaire middelen aan de handhaving en naleving van een eventuele vredesregeling bij te dragen. Voorwaarde daarbij is echter dat alle betrokken partijen de betreffende regeling aanvaard hebben en de militaire activiteiten in VN-kader plaatsvinden.

Hoewel de leiders van alle Bosnische etnische groeperingen, evenals de VN en de EG, positief hebben gereageerd op de meer actieve opstelling van de Amerikaanse regering, is het uiterst twijfelachtig of daarmee een doorbraak in de vredesinspanningen voor Bosnië-Herzegovina kan worden bewerkstelligd. Eerder had de VS in beginsel ingestemd met de bezwaren van de Moslims tegen het huidige vredesvoorstel van Vance en Owen. Op grond daarvan moet worden aangenomen dat Bartholomew zal proberen dit vredesplan zodanig bij te stellen dat tegemoet wordt gekomen aan deze bezwaren. Dat zal echter naar verwachting onaanvaardbaar zijn voor de Serviërs, die het huidige plan reeds verwerpen. Ook is het onzeker of de overige genoemde stappen effect zullen sorteren. Aangezien de Serviërs in de meeste gevallen verantwoordelijk worden gesteld voor schendingen van de mensenrechten, zal het vooruitzicht van een internationaal tribunaal zeker geen stimulans zijn voor een positievere houding ten aanzien van het vredesproces. Ook een eventuele aanscherping van de sancties tegen "Joegoslavië", die door de Serviërs in het verleden herhaaldelijk als eenzijdig zijn aangemerkt en in hun ogen de partijdigheid van de internationale gemeenschap aantonen, zal vermoedelijk slechts tot een verharding van het Servische standpunt leiden. Het blijft tegen deze achtergrond zeer onwaarschijnlijk dat overeenstemming kan worden bereikt over een voor allen aanvaardbaar plan.

Opmerkelijk is dat de Amerikaanse regering heeft gesteld opheffing van het door de VN ingestelde wapenembargo tegen Bosnië-Herzegovina, waarop eerder deze week was gezinspeeld, vooralsnog af te wijzen. Zoals bekend heeft de Bosnische regering, daarin gesteund door een groot aantal Islamitische landen, herhaaldelijk hierom verzocht, omdat zij stelt dat zij zich door het embargo niet adequaat kan bewapenen tegen de Servische agressie. Vance en Owen hebben evenwel steeds gewezen op het gevaar voor escalatie van de gevechten dat opheffing van het embargo met zich mee zou brengen. Vermoedelijk moet de eerder genoemde positieve reactie van de Bosnische Serviërs op de Amerikaanse opstelling grotendeels aan deze Amerikaanse afwijzing worden toegeschreven.

Volgens een woordvoerder van de UNHCR, de VN-organisatie die de hulp aan vluchtelingen coördineert, zijn er aanwijzingen dat de Serviërs sinds enkele

[REDACTED]

weken doelbewust Moslims verdrijven uit gebieden die in het plan van Vance en Owen aan de Moslims worden toegewezen. Doel daarvan zou zijn de uitvoering van dat plan feitelijk onmogelijk te maken. De speciale VN-afgezant voor de mensenrechten, de voormalige Poolse premier Mazowiecki, heeft bevestigd dat de etnische zuiveringen door Bosnisch-Servische eenheden stelselmatig doorgaan. Ook de afgelopen dagen is de belegering van een aantal door Moslims gedomineerde steden door Serviërs voortgezet, waarbij echter een "veilige corridor" was opengesteld om de Moslims in de gelegenheid te stellen de betreffende plaatsen te verlaten.

Volgens Mazowiecki wordt het steeds duidelijker dat dit Servische optreden slechts kan plaatsvinden met tenminste passieve steun van Servië. Zoals bekend houden de regeringen van "Joegoslavië" en Servië vol niet bij het conflict in Bosnië-Herzegovina betrokken te zijn. Mazowiecki heeft inmiddels gedreigd zijn functie neer te leggen als de internationale gemeenschap niet op korte termijn maatregelen neemt om nieuwe schendingen van de mensenrechten te voorkomen.

De Bosnisch-Servische leider Karadzic heeft echter ontkend dat er etnische zuiveringen plaatsvinden in Bosnië-Herzegovina. Volgens hem is er slechts sprake van volksverhuizingen, die noodzakelijk zijn omdat voor een duurzame vrede de etnische gemeenschappen zo veel mogelijk moeten worden gescheiden. Karadzic heeft tevens gesteld dat de grenzen tussen de etnische gemeenschappen moeten worden bepaald door "democratie en bezit". Dit lijkt een aanspraak in te houden op alle gebieden waarin Serviërs de meerderheid vormen of die zij militair beheersen, hetgeen voor de Moslims absoluut onaanvaardbaar is. Ook heeft Karadzic onderstreept dat, indien de internationale bemiddelingspogingen geen resultaat zullen hebben, hij opnieuw zal voorstellen Bosnië-Herzegovina om te vormen tot een confederatie van soevereine eenheden, waarbij de Serviërs het recht van afscheiding is toegekend.

Tegen de achtergrond van de Servische pogingen het plan van Vance en Owen in de praktijk te doorkruisen, is het opmerkelijk dat de internationale bemiddelaars eerder deze week met name de Bosnische regering, die wordt gedomineerd door Moslims, ervan hebben beschuldigd de onderhandelingen over het vredesplan, en met name over de autonome provincies, te traineren. Zoals bekend verzetten de Moslims zich hiertegen omdat de door Vance en Owen voorgestelde grenzen in belangrijke mate de huidige militaire situatie weerspiegelen en daarmee de "etnische zuiveringen" van de Serviërs feitelijk sanctioneren. Inmiddels heeft de Bosnische regering, bij monde van minister van Buitenlandse zaken Silajdzic, gesteld dat zij niet wil onderhandelen "met het wapen op de slaap". Onzeker is of zij deze opstelling wil bijstellen onder invloed van het gemelde Amerikaanse initiatief.

De EG-waarnemersmissie maakt melding van een incident, waarbij leden van de HVÖ, de belangrijkste Kroatische militie in Bosnië-Herzegovina die het Bosnische gezag niet erkent en lijkt te streven naar de feitelijke aansluiting van de door haar bezette gebieden bij Kroatië, een aantal Servische bewoners van de stad Mostar hebben verdreven en gedwongen de frontlijn te doorkruisen, waarbij drie vrouwen om het leven kwamen. Deze melding onderstreept dat niet alleen de Serviërs, maar ook de Kroaten zich in voorkomend geval, zij het op geringere schaal, schuldig maken aan etnische zuiveringen.

Er zijn aanwijzingen dat vliegers van de Bosnisch-Servische luchtmacht, gestationeerd op het voormalige JNA-vliegveld te Banja Luka, regelmatig naar "Joegoslavië" reizen om daar hun vliegvaardigheid in stand te houden. Dit staat haaks op de "Joegoslavische" beweringen dat het land niet betrokken is bij de strijd in Bosnië-Herzegovina. De betreffende melding maakt het aannemelijk dat ook bij het onderhoud van de vliegtuigen op Banja Luka assistentie wordt gegeven vanuit

[REDACTED]

"Joegoslavië" en dat deze vliegtuigen, hoewel er sinds begin december geen offensieve operationele inzet meer is waargenomen, nog steeds inzetbaar zijn.

Kroatië

Volgens de bevelhebber van de Servische troepen in Kroatië, Novakovic, is het Kroatische offensief van de afgelopen weken uitgevoerd in overleg met de Verenigde Naties. Doel daarvan zou zijn geweest "Joegoslavië" te provoceren tot een gewapend ingrijpen, hetgeen als aanleiding had kunnen dienen om militaire acties tegen dat land uit te voeren. Deze melding geeft opnieuw aan dat de Kroatische Serviërs de neutraliteit van de VN ernstig in twijfel trekken.

De regeringen die troepen leveren aan UNPROFOR-I of -II bezinnen zich momenteel op de toekomstige positie van de vredesmacht, met name in Kroatië. Over het algemeen wordt aangenomen dat Kroatië, ondanks de heftige kritiek op de in Kroatische ogen te passieve houding van de vredesmacht bij het uitvoeren van het VN-vredesplan, uiteindelijk onder grote internationale druk toch zal instemmen met een (tijdelijke) verlenging van het mandaat. Wel zal Kroatië deze instemming afhankelijk stellen van toezeggingen voor een meer actief optreden van UNPROFOR bij de uitvoering van het plan. Een dergelijk optreden in het kader van het huidige mandaat, dat zoals bekend gericht is op het herstel van het Kroatische gezag in de gehele republiek en het creëren van omstandigheden voor de terugkeer van de (Kroatische) vluchtelingen naar de UNPA's, zou echter onvermijdelijk leiden tot gewelddadigheden tussen UNPROFOR en de Kroatische Serviërs. Tegen deze achtergrond is door een aantal regeringen reeds gesuggereerd het mandaat van UNPROFOR zodanig bij te stellen, dat de vredesmacht uitsluitend nieuwe etnische conflicten zal moeten voorkomen. Dit zal echter vrijwel zeker onaanvaardbaar zijn voor de Kroaten, omdat een dergelijke rol van UNPROFOR zou neerkomen op bestendiging van de status quo in Kroatië en feitelijke erkenning van de Servische autoriteiten in de Krajina met zich mee zou brengen.

Hoewel de partij van Tudjman (HDZ) bij de verkiezingen van afgelopen zondag aanzienlijke winst heeft behaald, heeft zij op het westelijke schiereiland Istrië slechts een zeer klein aantal stemmen verworven. Bijna 70% van de Istrische kiesgerechtigden hebben hun stem uitgebracht op de Istrische Democratische Bond, die voorstander is van meer autonomie voor het schiereiland en zich ook heeft uitgesproken voor een dialoog tussen Serviërs en Kroaten in Kroatië. In HDZ-kringen heerst enige vrees voor separatisme in het economisch belangrijke Istrië, waar de HDZ traditioneel weinig populair is. Overigens is niet te verwachten dat de gematigde Istrische partij op een breuk met Kroatië zal willen aansturen.

Servië/Montenegro

De regering van "Joegoslavië" heeft zich eerder deze week formeel opgesteld achter het door Vance en Owen opgestelde vredesplan. Mogelijk betreft het een poging om de verantwoordelijkheid voor de eventuele mislukking van het vredesproces alsnog aan Moslim-zijde te leggen. Het is echter ook niet uitgesloten dat de oproep een poging is van de meer gematigde stromingen in de "Joegoslavische" politiek rond president Cosic om de Bosnische Serviërs tot meer concessiebereidheid te bewegen. Een derde mogelijke verklaring is dat "Joegoslavië" op deze wijze aan het (westerse) buitenland zijn vredelievende doelstellingen wil onderstrepen en wellicht daardoor een versoepeling van de internationale sancties hoopt te bewerkstelligen.

Het federale parlement heeft de Montenegrijn Kontic formeel benoemd tot opvolger van premier Panic. Kontic nam het premierschap reeds waar sinds het parlement in december jl. een motie van wantrouwen tegen Panic had aangenomen. Door de benoeming van Kontic is formeel voldaan aan de bepaling in de federale Grondwet dat de premier en de president in beginsel uit verschillende deelrepublieken afkom-

stig moeten zijn. Het feit dat zowel Panic als Cosic Servisch waren, heeft het afgelopen jaar bijgedragen aan de onvrede van Montenegro over zijn ondergeschikte positie in de federatie. Overigens moet, gezien de invloed van nationalist en conservatieven sinds de verkiezingen van december, niet worden uitgesloten dat ook Cosic, ondanks zijn onmiskenbare populariteit onder de bevolking, op korte termijn zal worden vervangen.

Conclusie/voorzicht

Het is onwaarschijnlijk dat de jongste Amerikaanse vredesvoorstellen zullen leiden tot een doorbraak in de besprekingen over Bosnië-Herzegovina. De Serviërs en Moslims zullen naar verwachting gekant blijven tegen de huidige vredesvoorstellen van EG en VN. Daarbij staan hun standpunten diametraal tegenover elkaar, zodat concessies aan één van beide partijen onaanvaardbaar zullen zijn voor de andere. Met name de Serviërs blijven pogen het vredesproces in de praktijk te ondermijnen door voortzetting van etnische zuiveringen in aan Moslims toebedachte gebieden.

Het wordt steeds aannemelijker dat "Joegoslavië", in tegenstelling tot wat formeel wordt gesteld, in de praktijk tenminste passieve steun verleent aan zowel de militaire inspanningen als de "etnische zuiveringen" van de Bosnische Serviërs. Het blijft echter twijfelachtig of de door de Amerikaanse regering voorgestelde verscherpingen van de sanctiemaatregelen tegen "Joegoslavië" een ingrijpende koerswijziging van Servië/"Joegoslavië" zullen kunnen forceren.

De toekomstige positie en rol van UNPROFOR-I en -II blijft onderwerp van discussie. Hoewel het denkbaar is dat Kroatië op korte termijn toch zal instemmen met een verlenging van het mandaat, zal deze instemming naar verwachting afhankelijk worden gesteld van een meer actieve rol van de VN-vredesmacht in de republiek bij de uitvoering van het vredesplan. Twijfelachtig blijft of de landen die troepen leveren voor UNPROFOR daartoe bereid zullen zijn. Een dergelijk actiever optreden zou naar verwachting conflicten met de Kroatische Serviërs, die reeds nu de neutraliteit van de VN in Kroatië ernstig in twijfel trekken, onvermijdelijk maken.